

Кубко В. П. Гендерные аспекты корпоративной культуры организаций.

В статье анализируются гендерные аспекты корпоративной культуры организаций и их роль в поведении и самореализации членов коллектива и, в целом, в управлении организацией. Акцентируется внимание на гендерной асимметрии в пределах корпоративной культуры, указываются способы нивелирования данного явления путем устранения негативных последствий управления.

Ключевые слова: гендер, корпоративная культура, ценности, гендерная асимметрия.

Kubko V. P. Gender aspects of corporate culture organization.

The gender aspects of corporative organization culture and its role in one's conduct and self-exposure among the group of collective and in the manager of organizations at all are analyzed in this work. The great attention is paid to phenomenon of gender asymmetry in the sphere of corporative culture and the ways of leveling this phenomenon are mentioned by eliminating the negative consequences of the management.

Keywords: gender, corporative culture, corporative values, gender asymmetry.

Жижко Т. А.

КРИЗОВІ ЯВИЩА В УНІВЕРСИТЕТСЬКІЙ ОСВІТІ УКРАЇНИ

Сучасна українська освіта стоїть перед необхідністю відповісти на подвійний виклик: з одного боку, йдеться про потребу бути на рівні вимог глобалізованого й інформаційного суспільства, з іншого боку, доводиться враховувати об'єктивні ресурсні обмеження, які є результатом кризових соціально-економічних процесів у межах України і світового господарського комплексу.

Ключові слова: філософія освіти, система освіти, ціннісно-світоглядні пріоритети, ефективна освітня парадигма, освітній простір, якість освіти.

Актуальним завданням для вітчизняного філософсько-освітнього знання, є завдання концептуалізації університетської освіти як різновиду динамічного процесу на такому рівні узагальнення, який дозволяє інтегрувати філософське споглядальне теоретизування, різні теорії освіти і емпірику в їх орієнтації на реалії і об'єктивні тенденції розвитку світової і вітчизняної освіти. Специфічним функціональним навантаженням сучасної філософії освіти в її прикладному українському форматі є комплексне, системне з'ясування передумов, закономірностей і особливостей перебігу та наслідків кризи в освітній

галузі. Якщо філософія освіти визначає сутність системи освіти як соціального інституту, її зміст і взаємодію з іншими соціальними інституціями суспільства, а також місце в системі виховання, то педагогіка конкретизує форми того, що саме слід викладати і розробляє систему як викладати, щоб реалізувати мету й завдання освіти.

Потреба глибинної трансформації, реформування, приведення у відповідність з вимогами часу освіти набула ознак самоочевидності. Де *facto* перед сучасною українською освітою стоїть подвійне завдання: зберегти всі позитивні здобутки українського освітнього досвіду, а також збагатити його досягненнями інонаціональних освітніх середовищ, котрі гармонійно узгоджуються й поєднуються з українськими. Адже чим складніше й комплексніше завдання, тим більш гармонійними і прозорішими мають бути взаємини у взаємопотенціювальному трикутнику освіта (наука) – людина – суспільство.

Мета статті полягає у дослідженні особливостей трансформації університетської освіти, а також тенденцій розвитку університетської освіти в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. На тлі глобальних кризових явищ очевидних ознак набуває криза традиційних принципів освіти, увиразнюється загальне уявлення про те, що університетська освіта потребує оновлення і соціально-філософського осмислення. Особливо гостро перед людством постає складне концептуальне завдання осмислення, філософської рефлексії, реінтерпретації вищої освіти як процесу саморозвитку особи і як світогляду у зв'язку з усвідомленням складності, нелінійності сучасного світу, котрий перебуває у фазі динамічного розвитку. Гострота проблеми обумовлена також сучасною соціально-економічною та духовною кризою, пов'язаною з невизначеністю подальших пріоритетів розвитку українського суспільства загалом і освітньої сфери зокрема.

Перехід до інформаційного суспільства актуалізує філософське осмислення перспектив розвитку як окремих держав і націй, так і світової спільноти в цілому. Річ у тім, що взаємопов'язуючи економічне, соціально-політичне та культурне життя країн, глобалізація створює синергетичний ефект. Стисло його сутність можна викласти так: поряд із перевагами глобалізації, з'являється низка ризиків і викликів, що загрожують екологічними, структурно-економічними та світоглядно-гуманітарними негараздами.

Ознак виразної очевидності набуває теза, згідно з якою розв'язання проблем глобально-цивілізаційного поступу залежить від

людського капіталу і якісної освіти. Тому країни, що прагнуть до лідерства в умовах інформаційної цивілізації, скеровують пріоритетні зусилля передовсім на примноження свого освітнього потенціалу шляхом розбудови критично-інноваційної університетської освіти. Інструментальним взірцем сучасної університетської освіти є самоорганізуюча критичність особи, яка забезпечує її успішну інтеграцію до вимог інформаційного суспільства.

Славетний педагог зі світовим ім'ям П. Фрейре у працях «Педагогіка пригноблених» та «Формування критичної свідомості» аргументовано довів потребу нової філософії освіти, яка сприятиме визволенню людини від соціокультурного, ідеологічного, психологічного та догматичного гноблення. Ця мета може бути досягнута насамперед і в основному за рахунок формування критичної свідомості як особливої здатності до сприйняття навколишньої дійсності, вибудованої на комплексному аналізі й порівнянні чинного статус-кво з іншими конкретно-історичними аналогами і вірогідними альтернативами.

Філософія освіти не може не здійснювати пошуки, не обґрунтовувати проекти освіти майбутнього, не ініціювати концептуальні пропозиції по реорганізації освітньої сфери. Причому, такі проекти зовсім не обов'язково мають бути достеменно адекватними наявним соціокультурним ресурсом країни: вони можуть і повинні певним чином випереджати час, задавати перспективу розвитку як освітньої системи, так і філософської та педагогічної думки.

Освіта повинна рухатись далі – у сферу інтердисциплінарних дискурсів. Ця стратегія ґрунтується на постнекласичній науці, передовсім на теорії самоорганізації, синергетиці, теорії дисипативних структур, автопоезисі. Результатом такого руху має бути становлення своєрідної наукоємної філософії, адекватної духу і викликам сучасного нелінійного світу. В основу ж нової філософії освіти зразка ХХІ століття варто покласти ідею освіти, вибудованої на синергетичних, комунікативних та діалогічних принципах і – відповідно – трьох ключових поняттях: самоорганізація, діалог, комунікація.

На початку ХІХ століття виникла нова філософська концепція освіти, яка робила акцент на становлення самосвідомості особистості, на самоформування особистості в актах самосвідомості культури. В німецькій класичній філософії (на рівні творчості Г. Гегеля, І. Гербарта, В. Гумбольдта) цей підхід призвів до гуманітаризації освіти і утвердження права особистості на освіту. Особистість як суб'єкт самосвідомості конституювалася водночас як суб'єкт

культури. Ця філософська концепція освіти, котра істотною мірою протиставлялася просвітницькій концепції, слугувала основою для пошуку нових форм освіти і педагогічних реформ, орієнтованих на культурно-гуманітарні ідеали.

Сьогодні освічена людина – це не стільки людина, яка володіє знаннями і сформованим світоглядом, скільки підготовлена до динамічних реалій життя, спроможна орієнтуватися в складних проблемах сучасної культури, осмислити своє місце в соціальному бутті. Освіта має створювати умови для формування вільної особистості, для адекватного розуміння дійсності і комунікативного інструментарію, для формування мислення, способів спілкування, практичних дій і вчинків людини. Освічена людина повинна бути готовою до викликів, зумовлених динамізмом і кризовим станом сучасної інформаційної цивілізації.

Мета вищої освіти полягає у формуванні всебічно розвиненої та обдарованої особистості, яка буде застосовувати здобуті знання не лише в своїй подальшій професійній діяльності, а й постійно оновлювати та поповнювати їх. Важливо бути не лише кваліфікованим фахівцем, а й, передусім, компетентним. Компетентний фахівець відрізняється від кваліфікованого тим, що він не лише володіє певними знаннями, уміннями та навичками, що необхідні для його плідної професійної діяльності, а й реалізує їх у своїй роботі; завжди саморозвивається та виходить за межі своєї дисципліни; вважає свою професію великою цінністю. У наш час потреба в компетентності є найголовнішою ознакою та потребою кожної людини.

Впродовж тривалого періоду в системі вітчизняної освіти панував підхід, який ґрунтувався на передачі майбутньому фахівцеві лише відповідних знань з певної предметної галузі, а його уміння, здібності та навички не висувалися на перше місце. Сьогодні ситуація кардинально змінилася. Безумовно, конкретні предметні знання не можна виключати зовсім з освіти майбутнього фахівця, але головною метою нашої освіти, як зазначається у державній національній програмі «Освіта (Україна XXI століття)», є виховання всебічно розвиненої та обдарованої особистості, забезпечення можливостей для її постійного духовного та культурного самовдосконалення.

Уміння передбачати розвиток університетської системи освіти – одна з найважливіших умов успішності її функціонування. Процес навчання триває довгий час, в який змінюються як сама університетська система освіти і оточуюче середовище, екологічні, економіко-соціальні складові системи, так і критерії оцінки та самооцінки, важливість, значущість, пріоритетність показників і сама

людина, що оцінює. Тобто потрібна модель, що враховує ці зміни. Потрібна модель розвитку університетської системи освіти, що містить як суб'єкт і умови оцінки, так і об'єкт оцінки з позиції характеристик, індексу людського розвитку.

Доволі сумнівним є прагнення навчати у вищому навчальному закладі всьому, що може виявитися потрібним людині впродовж подальшої діяльності. Однак відстоювання достатнього інвестування в освіту, організації системи атестації вищих навчальних закладів, акредитації учбових програм і створення якісного компендіуму учбової літератури – вкрай важливі завдання, виконання яких в повному обсязі до снаги лише централізованим структурам. Відсутність самостійності – наслідок не лише тиску адміністративних інстанцій, а й укоріненої особливості мислення викладацького складу вищих навчальних закладів. Більшість з них настільки звикла до роботи за певними програмами і планами, затвердженими «зверху», що побоюються брати змістовні питання освіти в свої руки, очікуючи натомість чергових інструкцій.

Університетський підхід до освіти, який проходить червоною ниткою крізь усю історію європейської культури, відрізняється настільки високим запасом ефективності, що спроможний навіть за умов кризових ситуацій зберігати і розвивати інтелектуальні традиції. Як зазначає Є.Шикін, «по-університетськи освічена і вихована людина – це індивід, який насамперед володіє широким міждисциплінарним кругозором, знає фундаментальні науки і грамотно мислить» [6, 9].

Відродження і розвиток університетської ідеї передбачає відповідну модель освіченої людини. Хоча в XX столітті вища освіта перестала бути елітарною в сенсі її доступності різним соціальним прошаркам, однак, по суті університети вирощують інтелектуальну еліту. Освічена людина – це індивід високої, а відтак – елітарної культури. Таке завдання можна досягти шляхом культивування особливої університетської атмосфери.

Кого повинен виховувати університет: освічену людину чи професіонала? Можна згадати вислів М. Мамардашвілі: «Людина не може досягти значних успіхів в одній галузі, якщо вона дорівнює нулю в інших» [5, 14]. Ця світоглядна сентенція коректно екстраполюється і на суспільство в цілому. Неможливо розробити розвинені технології на тлі занепаду гуманітарної і політичної культури, а саме університети повинні закладати основи інфраструктури, в межах якої можливе існування сучасних високих технологій. Криза сучасного університету – це насамперед криза універсальної освіти, і особливо філософії, котра завжди виконувала функцію чи то універсального знання, чи

пропедевтики універсального знання. Відтак, модернізація університетської освіти невід'ємно пов'язана з перебудовою викладання філософії. За якими напрямками має піти ця перебудова?

Ідеал є взірцем досконалості, нормою і найвищою метою, на реалізацію якої спрямовані прагнення особистості. «Як елемент світогляду людини, ідеали виражають активно-творче ставлення до дійсності, відіграють роль кінцевої мети її діяльності. Вчитель забезпечує усвідомлення і сприйняття (переведення у власну духовність) учнями суспільно-політичних, моральних, естетичних та інших ідеалів, збуджує їх діяльно-творче ставлення до дійсності, спонукає до реалізації ідеалу у безпосередньому процесі» [1, 29]. Ідеалом освітніх зусиль є цілісна, органічна людина: і така, що володіє знаннями та почуттями, і тілесна, і духовна і як особистість, і як щось потенційне, про яке ми лише підозрюємо.

Спочатку пріоритет полягав у навчанні знанням, потім шальки терезів схилились до потреби навчання мисленню. Ще згодом йшлося про необхідність навчати способам діяльності. Доволі поширеною є теза, що коли ми будемо продовжувати навчати знанням, предметам і дисциплінам, то це виявиться шляхом у тупик. Мовляв, всі знання треба перевести на баланс довідкової літератури, а щоб нею ефективно оперувати, стане в нагоді спроможність до навчання, до пошукової діяльності.

Власне, саме такий концептуалізований акцент покладено в основу сучасного компетентнісного підходу. Однак концептуальна стрункість знехтувала деякими імовірнісними «дрібничками», внаслідок чого соціологи вже зафіксували невтішні результати: досконале вміння відшукати знання на тлі абсолютної відсутності систематизованих знань на рівні свідомості й оперативної пам'яті. Студенти стали заручниками хибної концепції, яка недооцінює функціональні параметри знання, нехтує значущістю цього фактора як чинника формування світоглядного, духовного і культурного стрижня індивіда, зводячи інструментальний потенціал до вузько прикладних аспектів.

Мислення – це завжди мислення відмінностей, зумовлене відмінностями і орієнтоване на відмінності. Критичне мислення має стати ключовим і вирішальним самоорганізуючим принципом сучасної особистісно орієнтованої освіти. Демократичне суспільство об'єктивно зацікавлене в тому, щоб кожен громадянин був світоглядно суверенним, тобто не довіряв іншим думати за нього та робити вибір. Ще більш зацікавлені у розвитку критичного духу ті суспільства, які тільки-но започаткували рух в напрямку відкритості, демократизації та ринкової лібералізації життя.

Переорієнтація сучасної університетської освіти на формування критичного мислення свідчить про перехід від класичної до постнекласичної парадигми освіти, яка зосереджує увагу на культивуванні мудрості та її застосуванні у практиці, житті [7, 24]. Зрозуміло, що в інформаційному суспільстві не бракує інформації, а бракує мудрості, як її використати. В університетській освіті відбувається зміщення основного акценту із засвоєння обсягу інформації на розвиток самостійного, критично-рефлексійного мислення у навчанні та розв'язанні завдань, навичок роботи з інформацією.

Як справедливо наголошує М. Ліпман, треба навчитися міркувати самостійно. Ніхто нас цього не навчить, хіба що помістить нас у дослідницьку спільноту, де досягти цієї мети відносно легко. «Суть полягає в тому, що студентів слід заохочувати ставати раціональними задля їх власної користі (це – крок до їхньої незалежності), а зовсім не задля нашої користі – користі суспільства» [4, 35]. Вишукана іронія і приємний парадокс полягає в тому, що в результаті суспільству буде забезпечено максимально можливий рівень користі.

Згідно з прогнозами М. Кайку, держави можуть розквітати й занепадати залежно від здатності опанувати здобутки трьох наукових революцій: квантової, комп'ютерної та біомолекулярної. Той, хто протистоятиме чи ігноруватиме ці революції, опиниться на периферії глобального ринку прийдешнього сторіччя [3, 30]. Особливо перспективними для майбутнього є опанування нано- та фемтотехнологіями. Практичне використання цих технологій надасть можливість забезпечити людство дешевими й екологічно чистими енергоресурсами та продуктами харчування. Власне, університети якраз і мають стати науковими центрами теоретичних та експериментальних досліджень у галузі нанотехнологій.

Принагідно зазначимо, що численні українські університети не мають ні власного кваліфікованого професорсько-викладацького складу, ні техніко-технологічної бази для подібних наукових досліджень. Вони постали як відповідь на виклики ринкової трансформації українського суспільства. Функціонуючи на засадах адаптаційної моделі, університети вбачають своє завдання в наданні освітніх послуг за помірну плату. В такий спосіб вони конкурують із класичними університетами. На жаль, йдеться не про змагальність за покращання якості освіти, а за виживання у ринковому суспільстві. Натомість інноваційність університетської освіти конституюється шляхом органічного поєднання освітньо-навчального процесу з науковими дослідженнями.

Поширені спроби уподібнити предмет освіти знанням, вмінням і навичкам суб'єктів освітнього процесу слід визнати надто абстрактними. Насправді сутність проблеми знаходиться значно глибше: які знання, вміння й навички, яким чином, якими засобами і в ім'я чого набуваються? Як зауважили М. Косінов і П. Харченко, «в теорії пізнання існують три великих запитання – «що?», «як?» і «чому?» Що відбувається? Як відбувається? Чому відбувається так, а не інакше? Якщо проаналізувати наявні фізичні теорії з цих позицій, то виявиться цікава особливість. В основному закони фізики дають відповідь лише на перше запитання – «що відбувається?» Дуже мало теорій, які розкривають механізм явищ, тобто відповідають на запитання: «Як відбувається?» І практично відсутні теорії, які пояснюють: «Чому це відбувається так, а не інакше?» [2, 9-11].

Хоча наведена думка стосувалася лише фізичних теорій, її нормативні й проблемні вузли цілком притаманні й гуманітарним, світоглядно-концептуальним доктринам. Цей брак сукупного, цілісного, автентичного світосприйняття, на жаль, є всезагальним для сучасної освіти в цілому і теорії пізнання зокрема. Останнім містично-езотеричним спробам досягнути життя в його автентичній єдності й неподільності, як відомо, поклав край ще вогонь інквізиції. Очевидно, вогонь – досить переконливий аргумент, бо він майже на півтисячоліття відбив охоту не те, щоб знайти, а хоча б серйозно пошукати філософський камінь – оту матрицю, універсальний буттєвий інтеграл, котрий дозволяє відповісти на всі «що?», «як?» і «чому?»

Критичне мислення і рефлексійність – основні засоби, які забезпечують освітню сферу від догматизму, доктринерства, концептуальної порожнинності, невизначеності й неефективності. Як зазначав К.Ясперс, «університет збідніє, якщо це живе духовне підґрунтя припинить своє існування, якщо запанує філологія без філософії, технічна практика без теорії, безкінечні факти без ідей, наукове дисциплінування, а не дух» [8, 117].

Інноваційне мислення й інноваційна діяльність набули надзвичайного значення для всіх сфер життєдіяльності, а особливо для освіти. Саме через освіту насамперед ми почали готувати людину з інноваційним типом мислення, культури і здатності до інноваційної діяльності. Без цього ні людина не буде конкурентоспроможною, ні країна не буде успішною в сучасних умовах розвитку. Інновації – це та суспільно-необхідна творча діяльність, без якої не може результативно відбутися жодний суспільний процес, у тому числі освітній.

В цьому контексті обґрунтовані світоглядні акценти ефективної освіти розставили В. Андрущенко та Л. Губерський: «Висхідна установка формування новітньої парадигми розвитку освіти пов'язана з утвердженням України не лише як локальної, а й як європейської і світової цивілізації, яка має власну ідентичність, національний характер і культуру, і вибудовуючи власний державний дім, має потребу у власних національних системах науки, освіти і виховання» [1, 9]. І далі: «Освіта повинна забезпечити не лише впровадження західних цінностей і розвиток глобальної культури, а й збереження автентичних цінностей кожної нації. Критерієм гармонізації цих суперечливих тенденцій можуть бути вічні загальнолюдські цінності. Суб'єктом відтворення культурної моделі єдності освіти і цінностей в умовах загальносвітової глобалізації може бути інтелігенція, яка традиційно була таким суб'єктом на терені України» [1, 166-187].

На сучасному етапі університетська освіта відчуває нагальну потребу в нових філософських і загалом світоглядних підставах, у новій філософії освіти. Поки що сепаратні фрагменти майбутньої концепції потребують синтезу, який узагальнив би наявні напрацювання у філософських, природничо-наукових, соціологічних, психологічних, педагогічних ученнях, починаючи з глибокої давнини і по теперішній час. Природно, що така інтеграція знань і підходів повинна здійснюватися філософією і має відбуватися на рівні насамперед онтологічних і методологічних уявлень і понять.

Суспільний та освітній процес необхідно розглянути крізь призму синхронізації і взаємопотенціювання. Слід враховувати, що, з одного боку, кожна молода людина сама є організаційним началом свого життєвого влаштування, а з іншого боку, низка непростих факторів і суперечливих подій впливають ззовні, з боку суспільних структур, згідно з їхніми цілями діяльності, а також функціями та можливостями на конкретному етапі історичного розвитку.

Нова парадигма університетської освіти має бути орієнтована на формування потреб у постійному поповненні та оновленні знань, вдосконаленні умінь та навичок, їх закріпленні та перетворенні в компетенції – сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, вмінь, навичок та способів діяльності) щодо певного кола предметів (процесів), необхідних для ефективного оперування ними.

Сьогодення висуває вимогу, згідно з якою індивід має володіти не лише знаннями, вміннями і навичками, а й такими особистісними якостями, які забезпечать виконавську гнучкість і надійність за умов динамічно мінливих обставин перехідного періоду.

Сучасна українська вища освіта стоїть перед необхідністю дати відповідь на подвійний виклик: з одного боку, йдеться про потребу бути на рівні вимог глобалізованого й інформаційного суспільства, з іншого боку, доводиться враховувати об'єктивні ресурсні обмеження, які є результатом кризових соціально-економічних процесів у межах України і світового господарського комплексу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Губерський Л., Андрущенко В. Філософія як теорія та методологія розвитку освіти. – К. : «МП Леся», 2008. – 516 с.
2. Долженко О.В. Очерки по философии образования. – М. : Наука, 1995. – 312 с.
3. Кайку М. Візії: як наука змінить ХХІ сторіччя. – Львів : Літопис, 2004. – 214 с.
4. Ліпман М. Критичне мислення: чим воно може бути? // Постметодика, 2005. – №2 (60). – С. 33–41.
5. Мамардашвили М.К. Как я понимаю философию. – М. : Прогресс, 1990. – 365 с.
6. Образование в конце XX века (Материалы «круглого стола») // Вопросы философии. – 1992. – №9. – С. 9–10.
7. Фрейре П. Формування критичної свідомості. [Текст] / Пер. з англ. О. Дем'янчук. – К. : Юніверс, 2003. – 176 с.
8. Ясперс К. Ідея університету // Ідея університету. Антологія. – Львів, 2002. – С. 109–167.

Жижко Т. А. Кризисные явления в университетском образовании Украины.

Современное украинское образование стоит перед необходимостью ответа на двуединый вызов: с одной стороны, речь идет о потребности быть на уровне требований глобализированного и информационного общества, с другой стороны, приходится учитывать объективные ресурсные ограничения, которые являются результатом кризисных социально-экономических процессов в Украине и в мировом хозяйственном комплексе.

Ключевые слова: философия образования, система образования, ценностно-мировоззренческие приоритеты, эффективная образовательная парадигма, образовательное пространство, качество образования.

Zhyzhko T. A. Crisis developments in university education of Ukraine.

Modern Ukrainian education faces the need to tackle a dual challenge: on the one hand, there is a need to be at the level of requirements of a globalized and information society, on the other hand, we have to take into account

objective resource constraints that result from critical social and economic processes within Ukraine and global economic complex.

Keywords: philosophy of education, system of education, value-worldview priorities, effective educational paradigm, educational space, quality of education.

Шелюк Л. О.

ЄДНІСТЬ ТРАДИЦІЙ ТА ІННОВАЦІЙ ЯК ЗАКОНОМІРНІСТЬ СИСТЕМНИХ ЗМІН У СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

Сучасна освіта є середовищем змістового, ціннісного і культуротворчого поєднання минулого, теперішнього і майбутнього українського народу. З огляду на це актуальним є вивчення єдності традицій та інновацій як однієї з головних закономірностей системних змін у сучасній освіті. Саме традиція є таким стабілізуючим елементом розвитку освіти, який дозволяє не тільки транслювати історичну пам'ять і духовно-культурну енергію нації, але й смисложиттєві орієнтири життєтворчої активності кожної особистості. Водночас орієнтація на традиційні форми навчання і виховання не повинна перешкоджати інноваційному пошуку нових форм і технологій навчально-виховного процесу, адже створення інноваційної моделі освіти – це одна зі світоглядних засад трансформації вітчизняної системи освіти.

Ключові слова: людина, освіта, культура, наука, традиція, інновація, навчання, виховання.

Модернізація охоплює систему освіти як цілісність, а тому має здійснюватись системним чином. Основними складниками системи освіти України є дошкільна, початкова, шкільна, професійно-технічна та вища освіта. У систему освіти входить також позашкільна освіта та післядипломна освіта. Модернізація має розгортатись у кожному з цих підрозділів, причому, розгортатись за системними закономірностями, а не всупереч їм. Зупинимось на розгляді цього процесу більш детально.

Цілісність системних реформ у галузі освіти є передумовою становлення України в якості сучасної європейської інтелектуально-інноваційної держави і нації, яка, зберігаючи власні традиції культури і освіти, здатна до творення нових методів, технологій, засобів навчання і виховання. Визначаючи культ знань і освіти як вагому складову української національної ідеї, науковці наголошують на її «орієнтуючій складовій, яка єднає суспільство, створює передумови глобальних перетворень, спонукає до повноправного входження